

החותמת שלא הייתה

**עיצוב בולים נכונים ומדויקים
דורש מחקר מעמיק על מנת
להימנע משילוב עובדות שגויות**

תפקידו של המעצב שהבול הופקד בידיו לוודא כי תוכן הבול תקין ומדויק. על מנת לעשות זאת הוא חייב לבדוק את כל העובדות הקשורות למרכיבים הכלולים בבול ולבדוק עם המומחים את נכונות המידע שבחר לשלב בבול.

יום הבול הישראלי

בשנת 1961 פנתה התאחדות בולאי ישראל אל השירות הבולאי והציעה לציין בישראל את "יום הבול". בחודש ספטמבר 1965 הודיעה הנהלת הדואר כי החל בשנת 1966 יונפק מידי שנה בחג החנוכה בול לציין "יום הבול" בישראל. בכך הצטרפה ישראל לרבות ממדינות העולם שנהגו לציין את "יום הבול" במטרה לפרסם את תחביב הבולאות ולעודד את איסוף הבולים. הרעיון לציין "יום הבול" בעולם הועלה לראשונה בשנת 1936, במסגרת הכנס ה-11 של הפדרציה הבין-לאומית לבולאות שהתקיים בלוקסמבורג. האירוע נקבע ל-7 בינואר, יום הולדתו של היינריך פון שטפן, מנהל הדואר הגרמני שיזם את הקמת ארגון הדואר העולמי. מועד זה לא התקבל בכל המדינות, אשר העדיפו לקבוע מועד משלהן לציין יום הבול. ספרד, צרפת, שווייץ ואוסטריה ציינו את יום הבול ב-24 במרץ, ביום המוקדש למלאך גבריאל הנחשב לפטרון האספנים. רוסיה והמדינות הקרובות אליה העדיפו לציין את יום הבול בחודש אוקטובר.

התאחדות בולאי ישראל התבקשה לגבש הצעות לדרך בה יחגגו את יום הבול, אולם ההצעה לקיים תערוכת בולים לא התקבלה. בפועל הסתפק הדואר בהנפקת הבולים לציין יום הבול.

סדרת בולי "יום הבול"

כמקובל במדינות רבות בעולם הוחלט כי בבולים המוקדשים לציון "יום הבול" יוצגו נושאים הקשורים לפעילות הדואר בארץ ישראל. מלאכת עיצוב הבולים הופקדה בידי האחים מקסים וגבריאל שמיר, אשר הכינו את ההצעה לאישור ועדת השרים לסמלים וטקסים.

סדרת בולי "יום הבול"

ב-20 ביוני 1966 דנו חברי ועדת השרים לסמלים וטקסים בהצעות שהוגשו להם, והחליטו לאשר את הנפקת הבולים תוך שהם מצרפים לנוסח האישור מספר הערות. חברי הוועדה ביקשו להעניק לבולים מראה רציני יותר, שיציג בצורה הולמת את תולדות הדואר בארץ ישראל. הם הנחו את השירות הבולאי "להרחיק את האלמנט הקריקטורלי ולתת לדמויות צורה טבעית יותר", ו-"לתת לתלבושות הדוורים צבעים טבעיים יותר".

החלטות ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים מיום ב' בתמוז תשכ"ו (20.6.66)

518(סס/12). יום הבול
אכ/טכו 30.7.66

ס ח ל י ס י ס:

א) לאשר הוצאה של סדרת בולים המוקדשים ליום הבול, המסומנים 182 (א), 182 (ב), 182 (ג) ו-182 (ד).

ב) בבולים 182 (א) ו-182 (ב) המסמלים את הדואר התורכי והאוסטרי להרחיק את האלמנט הקריקטורלי ולתת לדמויות צורה טבעית יותר.

ג) בבולים 182 (ג) ו-182 (ד) המסמלים את הדואר הבריטי והישראלי לתת לתלבושת הדוורים צבעים טבעיים יותר.

ד) למחוק את השמות המופיעים בגוף הבול ובמקום לציון את התקופה אליה מתייחס הבול האמור.

ה) לאחר התיקונים הנ"ל יובאו הבולים לעיון היועצים אשר השתתפו בדיון זה.

צילום של נוסח החלטת ועדת השרים מיום 20.6.1966

סדרת בולי "יום הבול"

בעקבות אישור ועדת השרים, ויישום ההערות שהועלו בוועדה, הכינו המעצבים את הבולים להנפקה. הכתובת "יום הבול" הועברה לשובל הבולים, שבכל אחד מהם שולבה חותמת מן התקופה הרלוונטית.

סדרת בולי "יום הבול"

מודעה שפרסם הדואר בחודש דצמבר 1966 לרגל הנפקת בולי "יום הבול".

**בולי
יום
הבול
תשכ"ז**

**ובול
מחקר הסרטן**

**יום ההופעה
14.12.66**

היה
מני
בשירות
חבולאי
ורכשת
תחביב
מענין
ומרתק

השירות הבולאי

תל אביב-יפו • ירושלים • חיפה • טבריה • נתניה • באר-שבע • נ.ת. לוד וצבתי הדואר

דואר ישראל בירושלים

הבול הרביעי בסדרה הוקדש לדואר ישראל, בדגש על תחילת פעילותו בירושלים. ביום ראשון בשבוע, 16.5.1948, החל דואר ישראל לפעול בכל בתי הדואר בישובים היהודים ברחבי הארץ, למעט בירושלים. העיר הייתה נתונה במצור ולא ניתן היה להעביר אליה תחמושת, אספקה, או מכתבים. בתי הדואר בעיר הופעלו על ידי מנהלת העם, תוך שימוש בבולים מיוחדים שהודפסו בעיר ובחותמות של מנהלת העם.

חותמת חגיגית שהוכנה בירושלים ושימשה ביום
הראשון של פעילות הדואר לאחר הקמת המדינה

דואר ישראל בירושלים

במהלך חודש יוני 1948, בעקבות גילוי התוואי של "דרך בורמה", נפרץ בהדרגה המצור על ירושלים, וניתן היה להעביר אליה כמויות גדולות והולכות של אספקה. בשיירות אלו הובלו לירושלים גם דברי דואר, והועברו לשפלה כל המכתבים שהצטברו בעיר במהלך חודשי המצור. ב-20 ביוני הובאו לירושלים לראשונה בולי "דואר עברי", אשר נכנסו לשימוש לצד הבולים הקיימים של מנהלת העם, וב-21 ביוני נפתח מחדש בית הדואר המרכזי של ירושלים.

מעטפה שנשלחה מבית הדואר המרכזי בירושלים ב-21 ביוני 1948, היום הראשון לפעילותו, מוחתמת בחותמת הגומי הזמנית, הדו לשונית, שזכתה לכינוי "חותמת השחרור".

דואר ישראל בירושלים

בעקבות הסרת המצור על ירושלים ביקש דואר ישראל להפעיל בעיר חותמות תלת לשוניות מן הסוג ששימש את כל בתי הדואר ברחבי המדינה. יצרן חותמות מתל אביב בשם רובל התבקש להכין שש חותמות מתכת עבור ירושלים, כשבכל אחת מהן הוטבע מספר מזהה בין 1 ל-6. החותמות סופקו ב-30 ביוני 1948 לדואר ישראל בתל אביב.

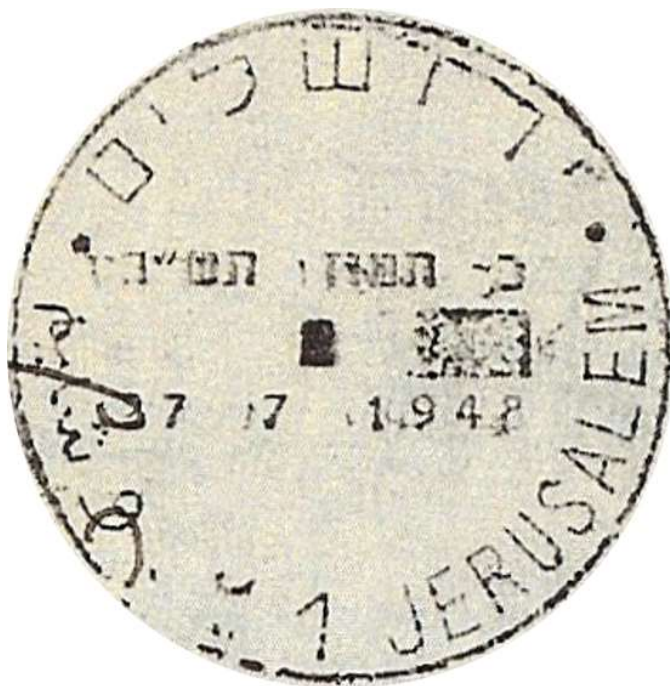
הטבעת ניסיון של שש חותמות המתכת שבוצעה על ידי יצרן החותמות

חותמות המתכת התלת לשוניות נוצרו ללא מנגנון מובנה לקביעת תאריך ההטבעה. הדואר יצר בעצמו פסי מתכת נפרדים שהכילו את התאריך העברי והלועזי, וסיפק אותם מראש לבתי הדואר, כך שהפקידים יכלו להחליף מידי בוקר את התאריך בתוך חותמת המתכת התלת לשונית.

בתחילת חודש יולי 1948 העביר דואר ישראל את החותמות החדשות לבית הדואר המרכזי בירושלים, והן הופעלו לראשונה ב-4 ביולי 1948.

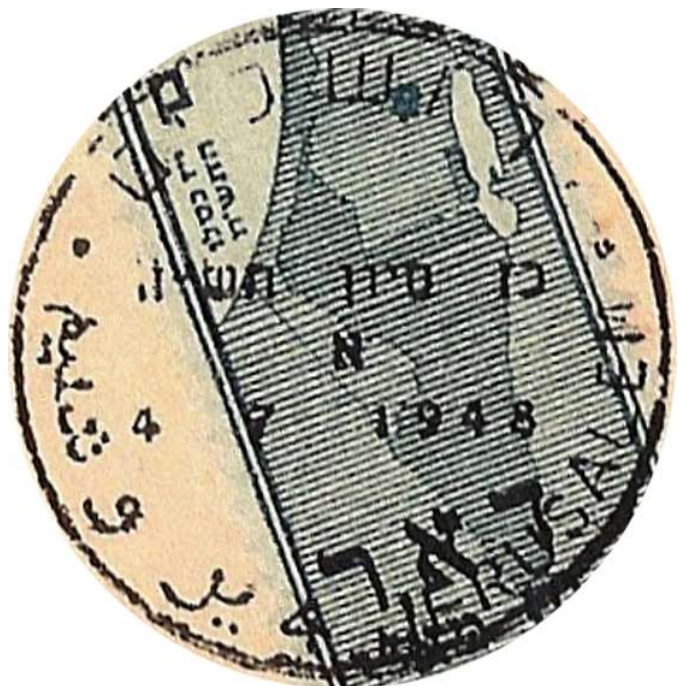
דואר ישראל בירושלים

שש חותמות המתכת אמנם סופקו לבית הדואר המרכזי בירושלים בתחילת חודש יולי, אולם בטעות סופקו עם החותמות רק שתי ערכות של תאריכים אותן צריך היה לשלב בחותמת על מנת שניתן יהיה לעשות בה שימוש. מנהל דואר ירושלים בחר לשלב את התאריכים ביום הראשון להפעלת חותמות המתכת בחותמת מספר 3 ובחותמת מספר 4. לא הייתה סיבה מיוחדת לבחירה זו, אולם כך נוצר מצב שביום הראשון לא נעשה שימוש בארבע מתוך שש החותמות. הדואר בתל אביב מיהר לתקן את הטעות ושלח לירושלים את ערכות התאריך החסרות, כך שגם יתר החותמות נכנסו לשימוש בהדרגה במהלך הימים הבאים.

חותמת מספר 1

7.7.1948

חותמת מספר 4

4.7.1948

בול דואר ישראל

בהצעה המקורית שיבצו המעצבים את דמותו של הדוור הישראלי על רקע מטוס ששימש להעברת דברי דואר למדינות העולם.

בול דואר ישראל

בהתאם להנחיה של ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים מיום 20 ביוני 1966 שונתה דמותו של נושא המכתבים הישראלי כך שיקבל מראה טבעי יותר.

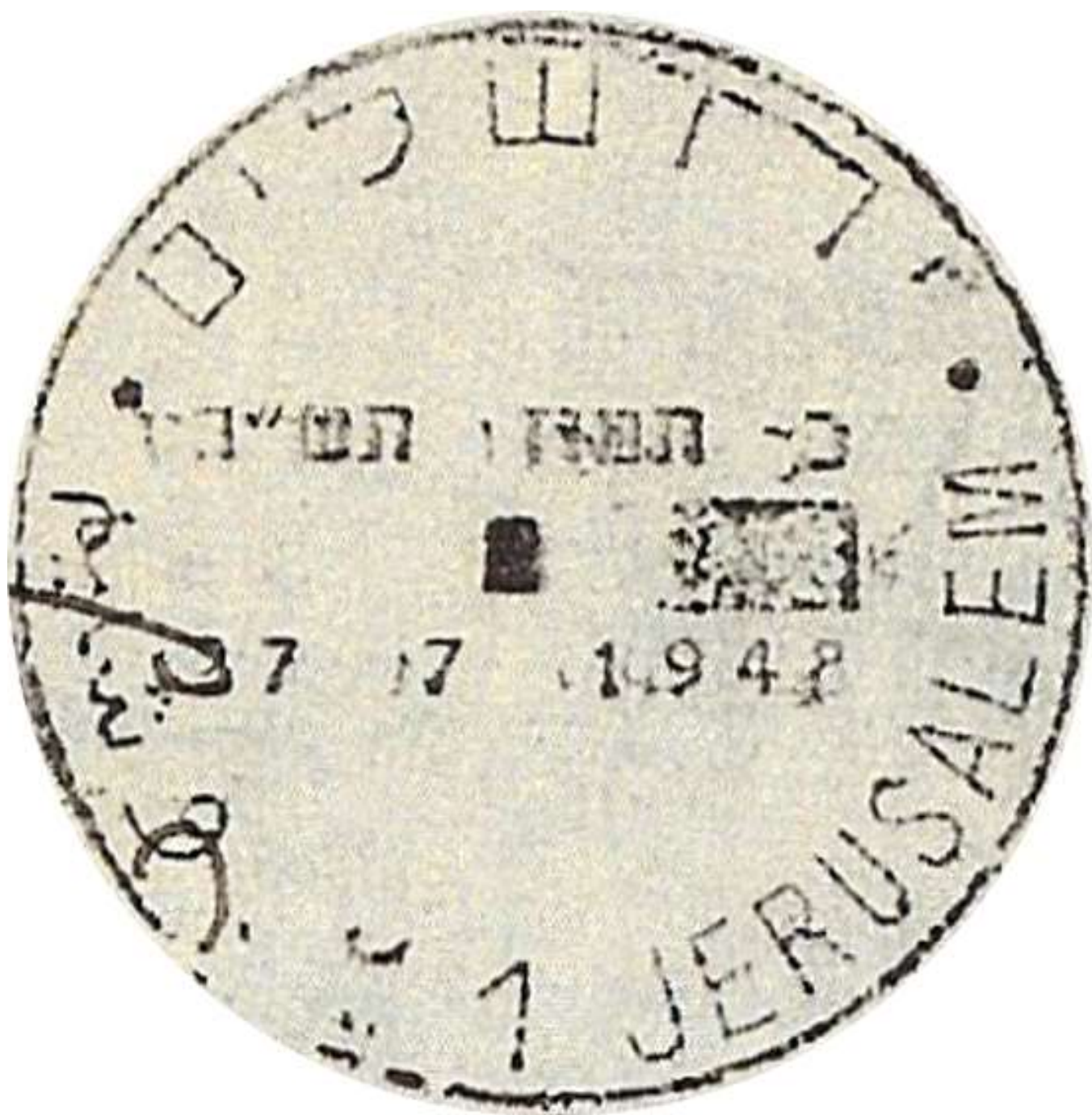
בול דואר ישראל

בשובל הבול בחרו המעצבים לשלב את חותמת ירושלים התלת לשונית של דואר ישראל ביום הראשון להפעלתה (4.7.1948), אולם הם שילבו בבול את חותמת מספר 1, החותמת הלא נכונה.

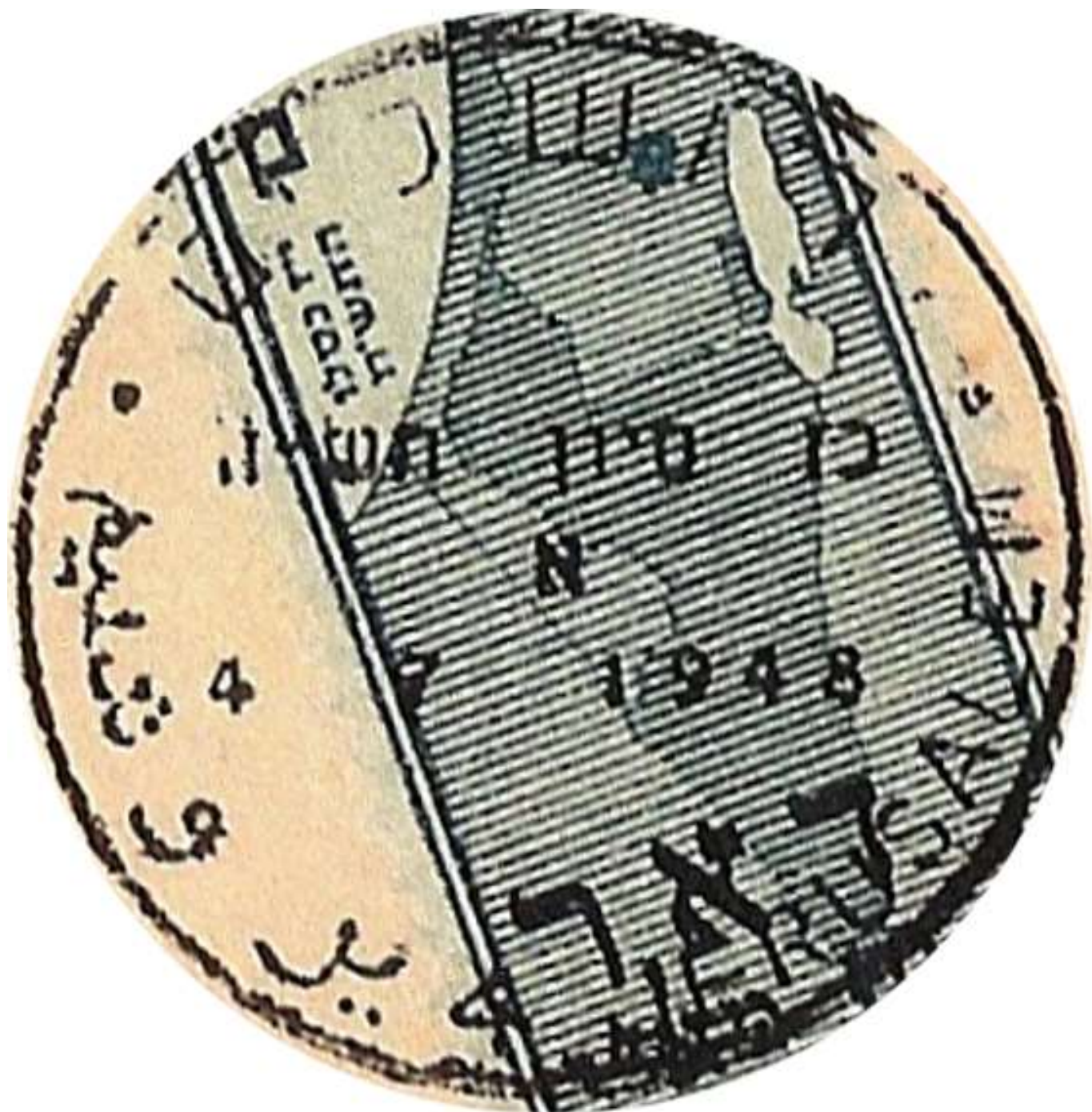
החותמת שלא הייתה

כזכור, בגלל בעיה במשלוח ערכות התאריך חותמת מספר 1 לא הייתה בשימוש ב-4 ביולי 1948, היום הראשון להפעלת חותמות המתכת התלת לשוניות, אלא רק ב-7 ביולי 1948.

החותמת שלא הייתה

על המעצבים היה לשלב בשובל הבול את חותמת מספר 4, זו שאכן נכנסה לשימוש ב-4 ביולי 1948, וייצגה את השימוש הראשון בחותמת המתכת התלת לשונית של דואר ישראל בירושלים.

החותמת שלא הייתה

הצגת חותמת המתכת התלת לשונית מספר 1 של ירושלים עם תאריך 4.7.1948 בשובל הבול מהווה טעות מצד האחים שמיר, מעצבי הבול.

